

III. ZÁJMENA (PRONOMINA)

5.–9. roč.

Zájmena zastupují (nahrazují) podstatná nebo přídavná jména, v jiných případech na ně ukazují.

Rozlišujeme následující druhy zájmen:

Osobní	já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona, se
Přivlastňovací	můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich, svůj
Ukazovací	ten, ta, to, tento, tato, toto, tehle, onen, takový, týž, tentýž, sám
Tázací	kdo, co, jaký, který, čím? (v tázacích větách)
Vztažná	kdo, co, jaký, který, čím, jenž
Neurčitá	někdo, něco, nějaký, některý, něčí, leckdo, lecco, lecjaký, leckterý, leččí, ledakdo, ledaco, ledajaký, ledakterý, ledačí, málokdo, máloco, málokterý, máločí, kdosi, cosí, jakýsi, kterýsi, čímí, kdokoli, cokoli, jakýkoli, kterýkoli, čímí, všechen, každý
Záporná	nikdo, nic, ničí, nijaký, žádný

U zájmen určujeme stejně jako u podstatných a přídavných jmen mluvnické kategorie:

ROD:

- **mužský** – *on, ten oblek, tento dům, někdo...*
- **ženský** – *ona, ta paní, tato žena, nějaká osoba...*
- **střední** – *ono, to dítě, toto kolo, nějaké slovo...*

ČÍSLO:

- **jednotné** – *on, ona, ono, ten sešit, ta lavice, to dítě...*
- **množné** – *my, vy, oni, naši psi, vaše zvířata, nějakí, někteří...*

PÁD:

- 1.–7. jako u podstatných a přídavných jmen

U zájmen rozlišujeme tři typy skloňování:

- **zvláštní u bezrodých zájmen** (nemůžeme u nich určit trojí rod), jedná se o zájmena: *já, ty, my, vy, se*;
- **zájmenné u rodových zájmen:**
 - ♦ podle **tvrdého vzoru TEN**, např.: *tento, tenhle, onen, kdo, někdo, lekdto, ledakdo, kdosi, kdokoli, nikdo*;
 - ♦ podle **měkkého vzoru NÁŠ**, např.: *náš, váš, co, jenž, něco, ledaco, lecco, cosi, cokoli, nic, on, všechen*;
- **adjektivní u rodových zájmen:**
 - ♦ podle **tvrdého vzoru MLADÝ**, např.: *můj, tvůj, svůj, takový, týž, sám, jaký, který, každý, nijaký, žádný*;
 - ♦ podle **měkkého vzoru JARNÍ**, např.: *její, čí, ničí, něčí*.

Přehled zvláštního skloňování bezrodých zájmen (5. pád se neuzívá):

pád	já	ty	se	my	vy
1.	já	ty	--	my	vy
2.	mě , mne	tě , tebe	sebe	nás	vás
3.	mně, mi	tobě, ti	sobě, si	nám	vám
4.	mě , mne	tě , tebe	sebe, se	nás	vás
6.	mně	tobě	sobě	nás	vás
7.	mnou	tebou	sebou	námi	vámi

Pamatujte si:

a) Ve **2. a 4. pádě** zájmena „**já**“ píšeme **MĚ** (jako *tě*), ale ve **3. a 6. pádě** napíšeme **MNĚ** (jako *tobě*).

b) V **7. pádě** zájmena „**se**“ píšeme někdy **předložku „s“** – ve významu „vzít někoho s sebou“ (jako „s tebou“), např.: *Vzali jsme si s sebou svačtinu.*

Jindy píšeme **bez předložky**, např.: *Házel sebou* (jako: Házel hlavou, tělem – něčím)...

Přehled skloňování zájmen (vzorů) TEN a NÁŠ:

Pád	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
	Číslo jednotné	Číslo jednotné	Číslo jednotné
1.	ten náš (pán, dům)	ta naše (maminka)	to naše (dítě)
2.	toho našeho	té naší	toho našeho
3.	tomu našemu	té naší	tomu našemu
4.	toho našeho (pána)	tu naši	to naše
	ten náš (dům)		
6.	tom našem	té naší	tom našem
7.	tím naším	tou naší	tím naším

Pád	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
	Číslo množné	Číslo množné	Číslo množné
1.	ti naši (páni)	ty naše (maminky)	ta naše (děvčata)
	ten náš (dům)		
2.		těch našich	
3.		těm našim	
4.	ty naše (pány, domy)	ty naše	ta naše
6.		těch našich	
7.		těmi našimi	

Pamatujte si:

U zájmen „náš“, „váš“ je v koncovce:

a) **krátké -i** v těch pádech, ve kterých je **krátká samohláska i** u zájmena „ten“, např.: pro **naši/vaši** (*tu*) tetu, od **našich/vašich** (*těch*) přátel, s **našimi/vašimi** (*těmi*) přáteli...

b) **dlouhé -í** v těch pádech, ve kterých je u zájmena „ten“ **dlouhá samohláska nebo dvojhláska -ou**, např.: o **naší/vaší** (*té*) tetě, s **naší/vaší** (*tou*) tetou...

Přehled skloňování zájmen „on“, „ona“, „ono“ (podle vzoru NÁŠ):

Pád	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
	Číslo jednotné	Číslo jednotné	Číslo jednotné
1.	on	ona	ono
2.	jeho, ho, jej (od něho, něj)	jí (od ní)	jeho, ho, jej (od něho, něj)
3.	jemu, mu (k němu)	jí (k ní)	jemu, mu (k němu)
4.	jeho, ho, jej (živ.)	ji	ho, je, jej
	jej, ho (než.) (na něho, něj)	(na) ni	(na) něho, něj
6.	(o) něm	(o) ní	(o) něm
7.	jím (s ním)	jí (s ní)	jím (s ním)

Pád	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
	Číslo množné	Číslo množné	Číslo množné
1.	oni (živ.)	ony	ona
	ony (než.)		
2.		jich (bez) nich	
3.		jím (k) ním	
4.		je (na) ně	
6.		(o) nich	
7.		jimi (s) nimi	

Pamatujte si:

- a) Po předložkách je na začátku těchto zájmen **ň**: *od něho, k němu, od ní, k ní...*
- b) **Delší tvary** (jeho, jemu, něho, němu...) se užívají **po předložce** (*dopis přišel od něho*) nebo **při důrazu** (*jemu jsem to neříkal*). V ostatních případech se užívají **tvary kratší**.
- c) Také u těchto zájmen nám v **pravopise -i/-í** pomůže vzor „ten“, „ta“, „to“, např.: jde **s ním** (s tím mužem), **bez ní** (bez té dívky), **k ní** (k té dívce), známe **ji** (tu dívku), půjdeme **k nim** (k těm známým)...

6.–9. roč.

Přehled skloňování vztažného zájmena „jenž“:

Se zájmeny „jenž“, „jež“, „jež“ (mají stejný význam jako zájmeno „který“) se setkáme spíše v knižní podobě. Skloňují se stejně jako zájmena „on“, „ona“, „ono“ (kromě prvních pádů), jen se ke všem tvarům na konci přidává souhláska „ž“. Rovněž platí, že po předložkách je na začátku těchto zájmen ň: od něhož, k němuž...

Pád	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
	Číslo jednotné	Číslo jednotné	Číslo jednotné
1.	jenž	jež	jež
2.	jehož (od) něhož	jíž (od) níž	jehož (od) něhož
3.	jemuž (k) němuž	jíž (k) níž	jemuž (k) němuž
4.	jehož, jež (živ.)	jíž	jež
	jež (než.) (na) něhož, něž	(na) níž	(na) něž
6.	(o) němž	(o) níž	(o) němž
7.	jímž (s) nímž	jíž (s) níž	jímž (s) nímž

Pád	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
	Číslo množné	Číslo množné	Číslo množné
1.	jíž (živ.) jež (než.)	jež	jež
2.		jichž, (od) nichž	
3.		jimž, (k) nimž	
4.		jež	
6.		(o) nichž	
7.		jimiž, (s) nimiž	

Cvičení

5.–9. roč.

1. Podtrhněte všechna zájmena.

Kdo tam sedí? Někdy k vám přijdeme na návštěvu. Nikdo o mně neví. Nic mu neřekl. Kdy se přijdeš podívat? On za chvíli pojede. Kam ji veze? Řekni jim to. Někdo asi bude ještě volat. Jejich dům stojí tam na kopci. Čí je to hlas? Málokdo ho poznal. My chceme tenhle obraz. Žádný

strom neroste do nebe. Přemýšlel, kdo za sebou nechal ten nepořádek. Bez vašeho souhlasu nikdo neodejde. Mohl to být kdokoli. Řešili, jaké varianty mohou nastat. Každý chtěl u toho být. U nehody zastavil tento muž. Povězte nám, jaká je vaše představa. U dveří ležel nějaký balík. Komu patří ta kniha? Byl to tentýž vedoucí jako minule.

2. Všechna zájmena z 1. cvičení rozřídte podle druhů:

osobní: _____

přivlastňovací: _____

ukazovací: _____

tázací: _____

vztažná: _____

neurčitá: _____

záporná: _____

3. Doplňte do vět správné tvary zájmena „já“ (kde jsou možné dva tvary, uveďte oba). Do závorčky napište příslušný pád.

Všichni se dívali jen na ___ (____). Půjčíš ___ (____) pravítko? Slyšela to nejspíš ode ___ (____). Jeho slova se ___ (____) dotkla. Přijďte ke ___ (____) domů. Hned ___ (____) poznala. Celá událost ___ (____) velmi mrzí. Půjďte tam místo ___ (____)? Nový spolužák sedí vedle ___ (____). Hnulo se ve ___ (____) svědomí. Týká se to i ___ (____). Chodí ke ___ (____) na doučování matematiky. Bude ___ (____) moc smutno. Mluvili určitě o ___ (____). ___ (____) to není vůbec jasné. Ani ___ (____) to nepřekvapuje. Řekni ___ (____), proč se tolik bojíš. ___ (____) to určitě nebude vadit. Zeptejte se ___ (____) až za týden. Kamarádka ___ (____) vrátila knihu. Vzali ___ (____) s sebou na chatu. Sedněte si proti ___ (____). Brzy se ___ (____) chtělo spát. Obrátili se na ___ (____) s dotazem. ___ (____) to neříkejte, já nic nevím. Kamarád psal o ___ (____). ___ (____) to zajisté nepůjčí.

4. Doplňte -i/-y, -í/-ý.

Půjč m__ tvůj sešit i učebnici. V__ jste zase zapomněli na domácí úkol. Kdo půjde ještě s nám__? Můžeme j__ večer zavolat. S některým__ lidm__ je těžké pořízení. S tv__m__ posledním__ výkony nemůžeme

být spokojeni. O jejích dům projevilo zájem hodně lidí. My se tam budeme znovu vracet. Pojedeme s našimi přáteli. Nad vašimi střechou přeletěli čápové. Zнали již dlouho, ale neměli k nám důvěru. Kdy se s vámi ještě setkáme? Dejte nám už konečně pokoj. Zastavili se před našimi domem. Jak to dopadlo s našimi testy z angličtiny? V naší zahrádce řadí krtek. Vy jste ještě tady? Budeme si o něm ještě chvíli povídat. Bojíme se vašich psů. Bez naší pomoci byste to nezvládli. V nákupním centru jsme se potkali s vašimi sousedy. Pod naší střechou se usídlili netopýři. Pod vašimi okny rozkvetly pivoňky. Do hor odjel se svým kolegou z práce. Pro tentokrát budeme souhlasit s vašim plánem.

5. Doplňte do vět „sebou“ a „s(e) sebou“.

Na procházku k rybníku jsme si _____ vzali i našeho psa Igora. To se rozumí samo _____. Vezměte si _____ velkou svačinu. Trochu _____ pohni. Milan _____ na posteli celou noc házel. Koho sis to _____ přivedl? Nezapomeňte si vzít _____ dost peněz. Všechno máš teprve před _____. Vezmete nás _____? Bud' vždy sám _____. Nebyla spokojena sama _____. Přiveďte _____ i vaše děti. Kapr _____ házel. Povezeme _____ také stany. Vždy nosím lékárničku _____. Máme před _____ ještě kus cesty. Přineste si _____ také pití. Všichni _____ lek-nutím trhli.

6. Zájmena v závorkách užitje v náležitých spisovných tvarech.

Nemluvila o (ona) _____ zrovna lichotivě. Nesmějte se (on) _____. Zkuste se (oni) _____ na to zeptat. Pro (ona) _____ bych to rád udělal. Po špatných zkušenostech už za (oni) _____ nepůjdu. Procházela se s (on) _____ parkem. Vy jste (ona) _____ ale pěkně vylekali. To (oni) _____ nemůžete udělat. Ráno se pro (ona) _____ zastavíme. Pro (on) _____ to nebude žádný problém. Všichni k (ona) _____ vzhlíželi. Dlouho jsme o (ony) _____ neslyšeli. Nevím, jestli se s (on) _____ ještě někdy potkáme. Bez (ona) _____ se neobejdeme. (On) _____ se to řekne. Běžte k (oni) _____ a přiveďte (ona) _____. Potkal jsem (ona) _____ v naší ulici. Stále se za (ona) _____ ohlížel. Bez (on) _____ by to nešlo. Vidáme se s (ony) _____ denně.